

4. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1995. – 312 с.
5. Карпенко Н.В. Пояснення і розуміння в сучасній парадигмі: Автореф. ... канд. філос. наук: 09.00.09 / Чернівецький держ. ун-т ім. Федьковича. – Чернівці, 1999. – 18 с.
6. Кирпичникова Н.В. О синтаксическом термине пояснение // Исследования по современному русскому языку. Сб. ст. – М.: Изд-во МГУ, 1970. – С. 96 – 112.
7. Морозова Э.Ф. Сложные предложения с пояснительными отношениями в современном русском литературном языке // Синтаксические отношения в сложном предложении: Сб. науч. тр. – Калинин: КГУ, 1989. – С. 58 – 65.
8. Серль Дж. Косвенные речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.17. – М.: Прогресс, 1986. – С. 195 – 222.
9. Уханов Г.П. Пояснительные конструкции с придаточными предложениями во второй части // Ученые записки Калининского гос. пед. ин-та. – Калинин, 1963. – Т. 30. – С. 174 – 238.

The article is devoted to research of complex sentence with an explanatory component, the structure of a sentence, method of presentation of explanatory component, facilities of registration of syntactic connection, varieties after semantics, turns out.

Key words: explanations, explanatory relations, explanatory component, syntactic connection complex sentence.

О.С. Баранівська

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ФУНКЦІЇ СПІВВІДНОСИХ СЛІВ *TEN, TAKI* У СКЛАДНОПІДРЯДНОМУ РЕЧЕННІ З ПІДРЯДНИМ ОЗНАЧАЛЬНИМ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано семантико-синтаксичні функції співвідносних слів *ten* і *taki* в головному реченні у їхньому взаємозв'язку з підрядним означальним. З'ясовано, що ці функції залежать від сполучних слів чи сполучників у підрядній частині, від змісту самого речення або вказівки на певну ознаку, яку слід виділити в реченні, і що особливості вживання *ten* і *taki* в головній частині визначаються типом синтаксичної структури і характером сполучуваності.

Ключові слова: співвідносні слова *ten* і *taki*, підрядне означальне речення, головне речення.

Співвідносні слова *ten* і *taki* в головній частині складнопідрядного речення з підрядним означальним були предметом досліджень таких польських мовознавців, як Я. і В. Тварджіки, М. Куцала, С. Шобер (частково). Утім, попри праці названих учених, в яких фрагментарно проаналізовано синтаксичні функції *ten*, *taki* в головній частині складнопідрядного речення з підрядним означальним, на сьогодні немає ґрунтовного дослідження цього типу речень. Звідси і впливає мета нашої розвідки: виявити і проаналізувати семантико-синтаксичні функції співвідносних слів *ten* і *taki* в головній частині складнопідрядного речення з підрядним означальним (у сучасній польській мові), а також особливості пар “співвідносне слово – сполучний засіб”.

За структурою всі складнопідрядні речення з підрядними означальними можемо поділити на дві групи:

- 1) речення, в головній частині яких наявний указівний займенник (найчастіше *ten*, *taki*), що є співвідносним зі сполучним словом або сполучником підрядного. Наприклад: *...Żyłaś z mężem prawie dwadzieścia pięć lat... no, zabili go, to prawda, ale zabili w takim czasie, że jak gdyby w porę... cóż byś ty teraz z nim robiła?* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 173);
- 2) речення, в яких він відсутній. Наприклад: *Była to historia muzulmanki, wdowy, której sąsiad z tego samego domu wywłókł krórejś nocy z mieszkania i wywiózł do serbskiego żołnierskiego burdelu trzy nieletnie córki* (W. Odojewski, 110).

Відносному займенникові, що слугує для поєднання головної частини з підрядною, в першій відповідає займенниковий корелят, який виражений указівним займенником (у різних відмінкових формах). Як зазначають Я. і В. Тварджіки [4, 29], кожен сполучний засіб є скорельований. Співвідносне слово головного речення виражає граматичну природу підрядного. За дослідженнями М. Куцали, відносний займенник *który* в історії польської мови (зокрема в XV і XVI ст.) виступав без співвідносного слова, як і сполучні *jenże* (“попередник” *który*) і *kto*, *co*, первинне значення яких питальне, вторинне — відносне (другого і третього сполучних слів). На думку цього мовознавця,

który, що в головній частині вимагає співвідносного слова (найчастіше *ten*), переважно відноситься до осіб, про які нам відомо з контексту, натомість *który*, що вживається на означення не відомих осіб, найчастіше функціонує без співвідносного слова [2, 151], проте трапляються винятки — відтак це не є граматичною нормою польської мови.

У сучасній польській мові функції співвідносних слів виконують насамперед два займенники — *ten* і *taki*, проте їхня наявність не завжди обов'язкова. Наприклад: ...*Ponieważ międzyluborska ziemia spełniła jego* [Papieża. — О. Б.] *sen o nieskończoności samopowielających się przedmiotów, o bezmiarze lustralnych odbić, o tych rzeczach, które odradzają się i nigdy już nie umrą...* (А. Stasiuk, 94); *Mówię - pomyłka, i jeszcze raz dopuszczam się zdrady, tracę swoją wartość, po co Stucklerowi* (*taki* (факультативне. — О. Б.)) *gość, który popełnia pomyłki, takiego gościa trzeba odstawić na Umschlagplatz bez chwili zwłoki* (А. Szczypiorski, 152). Адже носій польської мови може вказати і такі ситуації, за яких виступатиме тільки одне із цих співвідносних слів, і такі, коли вони можуть взаємозамінюватися, не впливаючи на зміст усього складного речення. Наприклад: *Jak we śnie zdarł* [Jazon. — О. Б.] *z świętego Dębu Złote Runo i wraz z Medeą wszedł do* (*tej* (факультативне. — О. Б.)) *świątyni, w której znajdowały się skarby, o jakich Achajom się nie śniło* (J. Żylińska, 169).

Однак, власне, слід зупинитися на тому, за яких обставин уживається те чи інше співвідносне слово. Уживання *ten* і *taki* в головній частині залежить від їхнього семантичного наповнення.

Ten характеризує відносне речення з погляду адресанта і адресата, що визначає об'єкт або групу об'єктів.

Taki властивий складнопідрядним реченням з підрядними означальними, що в них підрядна частина ідентифікує об'єкт, який не характеризує адресат. *Taki* в головній частині складнопідрядного речення з підрядним означальним є визначником функції речень відносного підпорядкування, у яких ані адресант, ані адресат не можуть назвати конкретного предмета, до котрого належали б усі слова. Займенник *taki*, що виступає в головному реченні при означуваному іменникові, має видільно-підсилювальне значення міри або ступеня виявлення ознаки. Характерною особливістю цього типу речень є те, що їх не можна перефразувати на сурядні, оскільки між реченнями виникають обставинні відношення.

Присубстантивно-означальні підрядні речення в головній частині завжди вимагають для себе займенників *ten*, *taki*, *ów*, які виступають тільки при іменниках, логічно наголошені і в головному реченні виконують функцію означення. В реченні, наприклад, *Nie jest to wprawdzie ten pałac, który ci obiecywałem na wyjeździe z Par...* (М. Kunciewiczowa, 1988, 406), підрядне означальне пояснює означуване слово, виділяючи його серед інших. Указівний займенник у головному реченні сприяє тіснішому взаємозв'язку між головною і підрядною частинами і посилює атрибутивну функцію підрядного означального. Трапляється, що в головній частині може бути відсутній указівний займенник, однак його можна домислювати, що на зміст речення остаточно не впливатиме.

Найпоширенішими є складні речення ...*ten...*, *który...*

Співвідносне слово *ten* найчастіше вимагає сполучного *który* в підрядному реченні. Наприклад: *Spychała zniecierpliwiony tym nastrojem, w którym tak bardzo odczuwał swą obcość, patrzył bez wyrazu w pusty talerz* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 18 — 19); *Dosyć, że w miarę upływu czasu te mechanizmy, które istniały na lądzie, przystosowały się do warunków doskonale — i udało im się pokonać wszystkie formy zwierzęcego życia planety* (S. Lem, 1965, 109). *Ten* може співвідноситися не тільки з *który*, а й з іншими сполучними засобами, зокрема *jaki*, *że*, *co*, *kiedy*. Наприклад: *Nie mogłabym chyba użyć wobec pani Szyllerowej, chociaż jest moją przyjaciółką, tych wszystkich argumentów, jakie mi pan przedstawia* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 7) (у цьому реченні *tych* супроводжує підсилювальне *wszystkich*); *Po pierwsze z tej przyczyny, że męczeństwo nie jest szlachectwem, które można odziedziczyć jak herb albo włości* (А. Szczypiorski, 35); *A potem zobaczył przy komodzie tego mężczyznę, co kiedyś szukał murowanej szkoły, i pokazał drzewo, na którym powiesił się ojciec* (Т. Konwicki, 158); *Nawet na plażę trudno go było wyciągnąć, zwłaszcza w te dni, kiedy Elżunia “pracowała”* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 59).

Не в кожному з цих речень є обов'язковою наявність указівного займенника. Однак маємо випадки, коли вказівний займенник, що відноситься до іменника, міститься не препозитивно відносно цього іменника, а постпозитивно, таким чином, є “безпосереднім сусідом” сполучного засобу. Наприклад: *Pchnął ciotkę Nechę do ściany, tej, co to na niej makatka, stryjenka gdakała jak kura, łysa, bez peruki, w długiej po pięty nocnej koszuli...* (А. Kuśniewicz, 112); *...Nakryłem dłonią cieniutki tomik od mecenasowej Mejerowej, matki Helki, tej, w której podkochał się Olek Bogaczewicz sądząc, że nikt się tego nie domyśla...* (А. Kuśniewicz, 29); *Ale może to też być jeden z “wesołych” strażników, tych, którzy lubią widowiska, i wtedy nie wkroczy natychmiast grożąc wszystkim karcetem, tylko przez jakiś czas obserwować będzie z uciechą awanturę, sprzymierzony z bijącymi wspólną nienawiścią do tego, który nie*

chce być jednym z nich (J.-J. Szczepański, 5). У цих реченнях не йдеться про якусь конкретну якісну властивість — акцентується на окремій ознаці, яку називає певний іменник. Адже в реченні *Pchnął ciotkę Nechę do ściany, tej...* спеціально вжитий указівний займенник *tej*, аби власне наголосити, що саме до тієї стіни, на якій килимок, а не до іншої, оскільки стін може бути ще принаймні три.

Крім указівного *ten*, при іменникові можлива наявність й інших указівних займенників — *ów*, *tamten*, *ten sam*. Наприклад: *Konwojował ich ten sam żołnierz, który wyniósł Ala, i jeszcze jeden, który powoził kołmi* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 106); *To było jej spojrzenie, to samo spojrzenie, jakim przed kilkoma dniami w Monachium odprowadzony został do wyjściowych drzwi przez aptekarkę po zrealizowaniu u niej ostatniej recepty* (W. Odojewski, 52); *Sprowadzone przez gubernatora Guillaína meble odbyły tę samą drogę, która przywiodła tu Antoniego rok temu* (J.-J. Szczepański, 67); *...Obradowali w atmosferze owej nieudolnej determinacji, na którą składała się tęsknota za odmiennym, pełnym ludowej prostoty stylem...* (J.-J. Szczepański, 129); *...Nie zmieniło się absolutnie nic, i myślał o stępiącej zdolność refleksji sile tamtego szoku, w jakim musiał znajdować się od momentu, kiedy lekarz w Monachium postawił mu ostatnią diagnozę...* (W. Odojewski, 106). Проте речення з цими займенниками мають меншу сферу поширення, оскільки дають додаткову інформацію, зокрема перший з них указує на віддалені предмети, другий має значення "подвійної негатиї", що використовується як підсилювальна асерція, третій — це рідковживаний варіант основною вказівного займенника *ten*.

До цих речень належать і такі, в яких у головній частині означуване слово супроводжує вказівний займенник, а підрядна містить займенникові прислівники *gdzie*, *dokąd*, *skąd*, *kiedy*. Наприклад: *Kathleen... ukazała się w tym samym czarnym trykocie, głęboko wyciętym na plecach, w jakim ją widziałam tamtego dnia, kiedy pierwszy raz wyszli z Michałem na plażę* (M. Kuncewiczowa, 1988, 93). При цьому вказівні займенники разом із сполучними словами утворюють корелятивні пари типу означення — вказівний займенник → член речення — відносний займенник → указівний займенник.

Підрядне означальне речення, що пояснює предмет головного речення, виражений власним іменником, має, як правило, поширено-розповідне значення. Проте трапляється, що автор хоче підкреслити, виділити якісь суттєві ознаки предмета чи особи. Тоді він вживає вказівний займенник *ten* (найчастіше у сполученні з *sam*). Наприклад: *Benio Saper, ten sam, nasz dawny kolega z gimnazjum w Stryju, ten sam, który rzucił szkołę, podobnie jak Mundzio Willman, pomimo dobrych wyników, by pomagać ojcu w sklepie blawatnym w Rynku w Żydaczowie, lubił mawiać, gdy w coś nie bardzo wierzył* (A. Kuśniewicz, 100); *Łysy fałszerz banknotów o palcach miękkich jak macki, ten sam, który w tulońskim więzieniu nie chciał rozstać się z tużurkiem, całymi dniami rozpamiętuje błąd w numeracji na pięćdziesięciofrankowym bilecie, jakąś drobną niedokładność, wynikłą z pośpiechu czy nieuwagi* (J.-J. Szczepański, 8).

Інший указівний займенник — *taki* — найчастіше співвідноситься зі сполучним словом *który*, — таким чином, маємо модель *...taki..., który...* Наприклад: *Teraz jednak wydaje się Antoniemu, że przemówiła instancja jeszcze wyższa, obserwująca świat z takich wyżyn, z których różnica między gubernatorem a więźniem przestaje być widoczna* (J.-J. Szczepański, 76 — 77); *...W tym pułku odeskim (...) zgrupowały się takie oczajdusze i zabijaki, których już ani wojna z Niemcami, ani wojna domowa nie mogła zdemoralizować* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 226).

Також цей указівний займенник може бути співвідносним для підрядних означальних речень, що поєднуються з головним за допомогою сполучних засобів *jaki*, *co*, *że* та менш поширених *jakby*, *jak gdyby*. Наприклад: *...Stworzył własną teorię bytu, która polegać ma na gromadzeniu odkryć przez cywilizację, aż dochodzi do ich takiego nadmiaru, że nie ma innego wyjścia...* (S. Lem, 1965, 302); *Pani Szyllerowa była zachwycona przesyłką, a Karl podał bilecik Oli z taką miną, z jaką by wręczał jej zaproszenie na bal do Schönbrunnu* (J. Iwaszkiewicz, t. 1, 133); *...A Andrzej zrobił taką minę, jakby to była najprostsza rzecz na świecie* (J. Iwaszkiewicz, t. 3, 148); *Są tu takie ptaki, co czekają i nie umieją latać* (J.-J. Szczepański, 99).

Власне, фреквенція співвідносних слів, особливо *taki*, пов'язана з уживанням у підрядній частині сполучного слова *jaki*, тобто частіше маємо відношення *taki* — *jaki*, аніж *ten* — *jaki*. Як зазначає М. Бобран [1, 150 — 151], корелятивно-відносні речення за своєю первинною синтаксичною функцією є підрядними означальними реченнями, а категорія ступеня — це їхнє вторинне значення. Співвідносне слово *taki* спеціально логічно наголошується, тим більше, що логічний наголос підсилює негатию в підрядному реченні. Наприклад: *Powiedział [przewodniczący. — O. Б.] to zdanie z taką intonacją, jakiej nigdy od niego nie słyszał* (Gazeta Pomorska, 11. 02. 2003, 8); *Elżunia zrobiła tu takie crescendo, jakiego dawno nie słyszał* [Edgar. — O. Б.] (J. Iwaszkiewicz, t. 2, 32). В головній частині до співвідносного *taki* може додаватися *sam*, наприклад: *...Zastanawiały go [Edgara. — O. Б.] napisy dłubane w takim samym marmurze, jakiego było wszędy pod dostatkiem...* (J. Iwaszkiewicz, t. 2, 228);

Wydawały się Bronkowi jak wielkie czarne oczy spojierające na niego z takim samym pytaniem, z takim samym zdziwieniem, jakie widniało w oczach białego Nauma i splątanych w uścisku bliźniaków (J. Iwaszkiewicz, t. 3, 281). Вказівний займенник *taki* може розміщуватися після означуваного слова, перед сполучним *jaki* (як і *ten* безпосередньо перед *który*). Наприклад: *Była ubrana [Ariadna. — O. B.] w dziwną, faldzistą długą spódnicę, taką, jakie noszą Cyganki, tylko czarną, w białą bluzkę i czarną jedwabną, bardzo prawosławną chustkę na głowie, z długimi plecionymi frędzlami* (J. Iwaszkiewicz, t. 2, 239).

Підрядні означальні зі сполучним словом *jaki* менше поширені в сучасній польській мові, аніж речення з *który*. Це пов'язано з тим, як зазначає С. Шобер [3, 196], що “займенник *jaki* вказує на якість, властивість, займенник *który* — на предмет. Тому слід розрізнявати ці займенники; займенник *jaki* вживається тоді, коли поряд із ним може виступати співвідносний указівний займенник *taki*”. Наприклад: *W tym klubie panowała taka atmosfera, jakiej nigdy nie zapomnę* (Gazeta Pomorska, 22. 01. 2002, 7); *Zdaje się, że właśnie w takim osłupieniu, w jakie popadłem, obraz jest dosyć podobny* (S. Lem, 1965, 170).

Однак, як показують дослідження, в польській літературній мові можливості вживання *jaki* в підрядній частині ширші і не обмежені суто якісними значеннями. Також не можемо погодитися з польським мовознавцем щодо того, що вживання *jaki* в підрядній частині завжди вимагає для себе в головній *taki*. Це не є обов'язковою умовою. Наприклад: *Pędzili leśnymi drogami z prędkością, na jaką pozwalały nierówności i wyboje terenu* (J. Parfiniewicz, 162); *Patrzyła na obszar, jaki zalegał między nią a domem jej rodziców w Sussex* (M. Kuncewiczowa, 1988, 313); *Ostatni ślad jasności, jaki wносила matematyka w głąb zięjących żarów płazmy, znikał gdzieś koło miliona czy według innych, mniej pewnych metod, półtora miliona* (S. Lem, 1965, 224).

Підрядні означальні речення, що поєднуються з головним з допомогою сполучників, у головному реченні містять указівні займенники-кореляти, що виступають у функції означення, а в підрядному — сполучники *że, żeby, jakby, jak, gdyby, gdy*. Ці речення вирізняє атрибутивний зміст займенникового означення в головному реченні. Наприклад: *I natychmiast Jurek zaśpiewał z takim uczuciem, jakbym mu coś podarowała*.

У реченнях, зокрема зі сполучником *że*, поряд із власне атрибутивним зв'язком є наголошення на інтенсивності, ступені та мірі вираження ознаки. Атрибутивне відношення може доповнюватися відтінком причиново-наслідкового зв'язку між головним і підрядним реченнями. Важливим формальним показником цього типу речень, які приєднуються сполучником *że*, є корелятивна єдність “вказівний займенник у головному реченні — сполучник у підрядному (вказівний займенник *taki* (*taka, takie*) — сполучник *że* (*żeby* і т. д.).

Отже, у складнопідрядних реченнях з підрядними означальними сучасної польської мови найчастіше спостерігаємо поєднання (пари): *ten — który, taki — jaki, taki — że*.

Таким чином, здійснений нами аналіз на основі художніх текстів польської літератури свідчить, що семантико-синтаксичні функції співвідносних слів *ten* і *taki* в головній частині складнопідрядного речення з підрядним означальним залежать від сполучних слів чи сполучників у підрядній частині, від змісту самого речення або вказівки на певну ознаку, яку слід виділити в реченні, а особливості вживання *ten* і *taki* в головній частині визначається типом синтаксичної структури, характером сполучуваності і граматичними законами мови. Проте вважаємо, що досліджувана нами проблема не може бути повністю висвітлений на сторінках однієї розвідки, що створює перспективи подальших студій у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bobran M. Składnia polska i rosyjska zdania złożonego. Rzeszów: Wyd-wo WSP, 2000. — 342 s.
2. Kucala M. Zaimek względny który bez zapowiednika zespolenia // Anabasis: Prace ofiarowane Profesor Krystynie Pisarkowej / Pod red. I. Bobrowskiego. Kraków: Lexis, 2003. — S. 147 — 152.
3. Szober S. Słownik poprawnej polszczyzny. W.: PIW, 1958. — 860 s.
4. Twardzikowie J. i W. Staropolskie skorelowane wskaźniki zespolenia // Studia z polskiej składni historycznej II. Wrocław etc.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wyd-wo PAN, 1978. — S. 29 — 35.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Andruchowycz J., Stasiuk A. Moja Europa. Wołowiec: Czarne, 2001. — 144 s.; Gazeta Pomorska. — 2002; 2003; Iwaszkiewicz J. Sława i chwała: W 3 t. W.: Wyd-wo Literackie MUZA SA, 1998; Konwicki T. Kronika wypadków miłosnych. W.: Czytelnik, 1974. — 252 s.; Kuncewiczowa M. Tristan 1946. W.: Książka i Wiedza, 1988. — 416 s.;

Kuśniewicz A. Znaki zodiaku. W.: Wiedza i życie, 1997. — 232 s.; *Lem S.* Niezwyciężony. W.: Wyd-wo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1965. — 320 s.; *Odojewski W.* Oksana. W.: Twój STYL, 1999. — 568 s.; *Parfiniewicz J.* Skarb geodety. W.: Wyd-wo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1977. — 216 s.; *Szczepański J.-J.* Wyspa. Gdańsk: ATEXT, MARABUT, 1996. — 248 s.; *Szczypiorski A.* Początek. Poznań: Wyd-wo Instytutu Zachodniego, 1989. — 184 s.; *Żylińska J.* Kapłanki, Amazonki i Czarownice. W.: PIW, 1986. — 240 s.

This article analyses the functions of the semantic-syntactic correlates *ten* and *taki* in main clauses in sentences with subordinate attributive clauses. The analysis covers both: main and subordinate clauses - the former including *ten* or *taki* influence the type of the subordinate attributive clauses e.g. they determine the kind of conjunction or relative (and adverbial) pronouns joining the subordinate parts.

Key words: correlates *ten* and *taki*, subordinate attributive clauses, main clauses.

A.Ю. Габай

РОДОВИЙ ПРИЙМЕНИКОВИЙ ТЕМПОРАЛЬНИЙ НА ТЛІ СИНТАКСИЧНОЇ АДВЕРБІАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано функціонування родового прийменникового відмінка в темпоральних функціях, вирізнено основне темпоральне значення та його периферійні різновиди.

Ключові слова: синтаксична адвербіалізація, темпоральність, прийменниково-відмінкова форма, родовий відмінок.

У граматичній системі сучасної української мови виділяють два способи адвербіалізації іменника – синтетичний (відмінковий) і аналітичний (прийменниково-відмінковий). Синтаксична відіменникова адвербіалізація, здійснювана аналітичним способом, пов'язана з прийменниковим уживанням відмінків. Функція прийменника як службового слова-морфеми полягає в переведенні іменника із синтаксичної субстантивної позиції в позицію прислівника. Відмінкова форма в прийменниково-відмінковому комплексі становить єдність з прийменником, одне функціональне (синтаксичне) слово, яке в типових випадках є з функціонального боку аналітичним синтаксичним прислівником [5,329]. До аналітичних прислівників належать передусім прийменниково-відмінкові форми, що виражають обставинні семантико-синтаксичні відношення і детермінантні або прислівні (не зумовлені керуванням) синтаксичні зв'язки [4,202].

У процесі адвербіалізації виокремлюють три етапи: 1) прийменниково-відмінковий; 2) прийменниковий; 3) морфологічний. Прийменник як службове слово-морфема, сполучаючись із відмінком, або модифікує його значення, або повністю нейтралізує, переводячи іменник з центральних синтаксичних позицій в обставинні, тобто прислівникові [3,189].

Чимало дослідників східнослов'янських мов порушували питання відображення темпоральності прийменниковими конструкціями. Зокрема, на матеріалі російської мови категорію обставинних часових відношень, виражених прийменниковими і безприйменниковими конструкціями, аналізує М.Всеволодова [6], П.Шуба розглядає функціонування темпоральних прийменників на матеріалі сучасної білоруської мови [12].

В україністиці темпоральні прийменникові конструкції досліджували Є.Тимченко [11], А.Колодяжний [8], І.Кучеренко [9], З.Іваненко [7]. На сучасному етапі широко висвітлюють різноманітні й складні взаємозв'язки прийменникових конструкцій, проблеми співвідношення прийменникових і безприйменникових конструкцій І.Вихованець [2,3,4,5], К.Городенська [1,5].

У статті аналізуємо темпоральні прийменникові форми родового відмінка, де прийменник переводить субстантив до класу прислівників, тобто прийменниково-відмінкова форма стає аналітичним прислівником.

Аналітичні прислівники з темпоральною семантикою яскраво відображають синтаксичний ступінь відіменникової адвербіалізації. Визначальним протиставленням у темпоральній сфері є опозиція **одночасність – різночасність** явищ. Притаманна часовим відношенням семантична ознака тривалості містить друге за важливістю значеннєве протиставлення **неозначена тривалість – означена тривалість**, тобто заповненість – незаповненість часового відрізка дією.

За ознакою одночасності – різночасності темпоральні форми